

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

Av ve Yaban Hayatına Karşı İşlenen Suçlar ve Kabahatler: Mukayeseli Hukuka Dayanan Bir Analiz

Yusuf Güneş

Istanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, Ormancılık Hukuku Anabilim Dalı,
34473 Bahçeköy- İstanbul

Tlf: +90 212 226 11 00/25315, e-mail: gunesy81@yahoo.com, gunesy@istanbul.edu.tr

Kısa Özet

Bu çalışmanın amacı, av ve yaban hayatı kaynaklarına karşı işlenen ve Kara Avcılığı kanununda öngörülen suçlar, kabahatler ve faillerin takibinde ortaya çıkan sorunlar ve bu kaynakların korunması konusunda ortaya çıkan sorunlara karşı mukayeseli hukuka dayanan çözümler üretmektir. Çalışmanın ilk bölümünde av ve yaban hayatı kaynaklarına karşı işlenen suçlar ve kabahatler ele alınacaktır. İkinci bölümde ise mukayeseli hukuktaki (ABD hukuku) görünümü ele alınacaktır. Çalışma, sonuç ve tartışma bölümü ile sone erdirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yaban hayatı, suç, ceza hukuku, orman suçu, av, kabahat.

Crimes and Petty Offenses Committed Against Hunting and Wildlife: An Analysis Based Upon Comparative Law

Abstract

The purpose of this study is to find a solutions, based upon comparatice law, for the problems emerge from prosecuting felonies committed crimes and petty offenses against hunting and wildlife and emerge from protecting hunting and wildlife resources. In the first chapter, the legal aspects of hunting and wildlife is investigated. In the second chapter, problems arise from crimes and petty offenses committed against hunting and wildlife and their prosecution are investigated and

Yayın Komisyonuna sunulduğu tarih: 01.09.2008
Yayına kabul edildiği tarih: 07.11.2008

potential solutions for such problems are analysed. Then, the study ends with conclusions and discussions.

Keywords: Wildlife, crime, criminal law, forest crime, hunting, petty offenses

1. Giriş

Yaban hayatı, evcilleştirilemeyen hayvan türleri ile kültüre alınmamış bitki türlerinin kendi aralarında veya birbirleri ile etkileşim halinde oluşturduğu yaşam birliğini ifade etmektedir. Bu kavrama, evcilleşmemiş olmakla birlikte insan kontrolü altında yaşayan yaban hayvanlarını da dahil etmek gerekir.

Av hayatı, aynı zamanda yaban hayatının bir parçası olarak, yaban hayvanlarından avlanmaya konu olan hayvanlar üzerinde gerçekleştirilen avcılık faaliyetini ve bu faaliyetin tarafları olan av ve avcı arasında cereyan eden faaliyet ile av kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve kullanılması çerçevesinde cereyan eden tüm faaliyetlerin oluşturduğu bir faaliyetler bütünü ifade etmektedir.

Av ve yaban hayatı kaynakları yeryüzü ekosisteminin önemli parçalarından biridir. Hatta, yaban hayatının bir bileşeni olması ve hayvan türleri ile birebir bağlantısı olması nedeniyle çevre kavramının unsurlarından biri olarak da kabul edilmektedir. Av kaynaklarının korunması ve özellikle bunların kullanılması ve yönetilmesi önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir anlatımla, av kaynaklarının bir yandan korunması ve diğer yandan da çeşitli amaçlarla kullanılması, önemli bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Av kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı da denilen bu yaklaşıma göre, av kaynakları bir yandan gelecek kuşaklara aktarılmalı diğer yandan da toplumların belli ihtiyaçlarını giderecek şekilde kullanılabilirliktir. Av kaynaklarının sürdürülebilirliği kavramı, bu kaynakların koruma kullanma dengesi gözetilerek planlanması, yönetilmesi ve kullanılması anlamına gelmektedir. Av kaynaklarının kullanılması esas olarak av hayvanlarının çeşitli amaçlarla avlanmasını ifade etmektedir. Avlanmada gözetilen amaçlar ise, spor, eğlenme, talim yapma, et ihtiyacının karşılanması vb. gibi amaçlarla olabilmektedir. Avlanma, özü itibarıyla av kaynaklarının ve av potansiyelinin azaltılması ve tahrip edilmesi sonucuna yol açacağından dolayı, planlı ve belli kurallara tabi olması öngörülmektedir. Avcılığın düzenlenmesi denince akla gelen, belli hukuksal düzenlemelere tabi bir avcılık faaliyetinin gerçekleştirilmesidir. Avcılığı düzenleyen hukuksal düzenlemeler çeşitli şekillerde ortaya çıkmakta ise de, genellikle temel bir avcılık kanunu ve buna destek sağlayan birçok yönetmelikle, bunun hukuksal temeli oluşturulmaktadır. Tarihsel kökeni itibarıyla avcılıkla ilgili düzenlemeler, hükümdarların avlaklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili kurallar koyan düzenlemelere kadar geriye gitmekte ise de, günümüzde yürürlükte olan avcılıkla ilgili düzenlemelerin temeli ülkemizde 1937 tarih ve 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanununa kadar dayanmaktadır. Bu kanunda yer alan düzenlemelerin yetersiz hale gelmesi ve günümüz ihtiyaçlarına cevap verememesi, 2003 tarih ve 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ancak, bu kanun da birçok yönüyle yetersiz kalmakta ve uygulamada ortaya çıkan birçok soruna çözüm

getirememektedir. Av kaynaklarına karşı işlenen suçların takibi ve suçluların cezalandırılması konusunda da benzer sorunları gözlemek mümkündür.

2. Av ve Yaban Hayatı Kaynaklarına Karşı İşlenen Suçlar, Kabahatler ve Bunların Takibi Konusunda Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Bir kimsenin av ve yaban hayatı mevzuatını ihlal eden fiili üç tür hukuksal sonuç doğurur. Bunlar, fiilin suç teşkil etmesi, fiilin kabahat teşkil etmesi veya fiilin tazminat sorumluluğunu doğurmasıdır. Bu çalışmanın konusunu, suç ve kabahatler teşkil ettiği için, tazminat sorumluluğunu doğuran fiillere değinilmeyecektir.

Suç ve kabahat deyimi, ceza hukukuna mahsus hukuksal terimler olup, kabahatlerin ceza kanunu kapsamına dahil olduğu zamanda (2004 öncesi), her ikisi de "suç" ana kavramı altında ele alınmakta ve kendi içinde cürüm ve kabahat olarak nitelendirilmekte idi. 2004 yılında hazırlanan Yeni Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte, her iki kavram ayrı ayrı ele alınmaya başlanmış ve Türk Ceza Kanunu sadece cürümleri kapsamına almış ve "suç" kavramı artık sadece cürümleri ifade eder olmuştur.

Kabahatlerin Türk Ceza Kanunu kapsamından çıkarılmasından önce bu kavram da suç üst kavramı altında bir alt kategori olarak ele alınmakta idi. 2004 yılında Türk Ceza Kanunu kapsamından çıkarılan kabahatler artık 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile her bir kabahati öngören diğer özel kanunlardaki hükümlere tabi olmuşlardır.

Bu çalışmanın konusunu av ve yaban hayatına karşı işlenen suçlar ve kabahatlerin oluşturması nedeniyle, her iki kavramın yasal temelini, benzerlik ve farklılıklarını, faillerin yargılanması ve cezalandırılması usullerini ortaya koymak yararlı olacaktır.

Ceza hukukunda suç denince anlaşılması gereken; başta ceza kanunu olmak üzere, herhangi bir kanunla, suç olarak tanımlanan ve karşılığında bir cezai yaptırım öngörülen fiillerdir. Burada dikkat edilmesi gereken konu, gerek suç teşkil eden fiilin ve gerekse karşılığında öngörülen cezai yaptırımın bir kanunla düzenlenmiş olmasıdır. Diğer bir anlatımla, suçta ve karşılığında öngörülen cezada kanunilik ilkesinin geçerli olmasıdır. Kabahat ise, herhangi bir kanunun karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlıktır¹. Suçların aksine, kabahatlerde kanunilik ilkesi tam olarak geçerli değildir. Kabahatlerde, hangi fiillerin kabahat olduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi, kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle doldurulabilir². Diğer bir anlatımla, kabahat teşkil eden fiillerin belirlenmesinde tam bir kanunilik ilkesi uygulanmayıp, temel çerçevesi kanunla belirlenen bir konuda idari işlemle de kabahat teşkil eden bir fiil tanımı yapılabilmektedir. Kısaca, kabahatler hem kanun ve hem de idari işlemlerde ortaya konulabilmektedir. Buna karşılık, kabahatler karşılığında

¹ 2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, md. 2.

² 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, md. 4.

suçtan dolayı "hapis cezası"na mahkumiyet durumunda ortaya çıkar. Bunlar; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası, süreli hapis cezası şeklindedir⁶. Müsadere, iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesine kullanılmak

⁶ Kabahatler Kanunu, md. 10,11.

⁷ 5237 sayılı TCK; md.46, 47, 48, 49.

öngörülen yaptırımların mutlaka kanunla belirlenmiş olması gerekmektedir³. Şu halde, kabahatlerde yaptırımlarda kanunilik ilkesinin geçerli olduğunu belirtmek gerekir.

Hem suçlar ve hem de kabahatler icrai veya ihmali hareketle işlenebilir. Aynı şekilde, her ikisinde de manevi unsur kast veya taksir olabilir.

İşlenen suçlarda suçun takibi, yargılama ve cezai yaptırım uygulama yetkisi mahkemelere ait iken, kabahatlerin takibi ve yaptırım uygulama yetkisi idari kurul, makam veya kamu görevlilerine aittir. Burada kastedilen idari kurul, makam veya kamu görevlisi, kamu kurum veya kuruluşlarının en üst amiridir. Ancak, her bir kimse, sadece kendi görev alanına giren konularda idari yaptırım kararı verebilir. Ancak, belli hallerde cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından da idari yaptırım kararı verilebilir.

Suçlarda zaman bakımından, kural olarak suçun işlendiği zaman yürürlükte olan kanun uygulanır ve fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanuna göre suç teşkil etmeyen bir fiilden dolayı faile ceza verilemez. Fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanuna göre suç teşkil eden bir fiil, daha sonra suç olmaktan çıkarılırsa faile ceza verilemez. Fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanun hükmü ile daha sonra yürürlüğe giren kanun hükmü arasında fark var ise failin lehine olan kanun hükmü uygulanır. Suçlar hakkında geçerli olan bu düzenleme aynı şekilde kabahatler için de geçerlidir. Ancak, kabahatler için öngörülen idari yaptırımların derhal uygulanması kuralı geçerlidir. Diğer bir anlatımla, kabahatler için verilen idari yaptırımlar, verildiği tarihte yerine getirilmiş sayılır ve bunların ertelenmesi, daha sonra yürürlüğe giren kanuna göre iadesi, hakkın iade edilmesi vb. gibi hususlar geçerli değildir.

Suçlar ve kabahatler arasındaki en önemli farklardan birisi de, şahsilik ilkesinde ortaya çıkmaktadır. Ceza hukukunun en temel ilkelerinden birisi, suçta şahsilik ilkesidir. Bu ilkeye göre, ceza sorumluluğu şahsi olup hiçbir kimse başkasının suç teşkil eden fiilinde dolayı sorumlu tutulamaz. Tüzel kişiler hakkında da ceza yaptırımı uygulanamaz, ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbirleri uygulanabilir⁴. Kabahatlerde ise, şahsilik ilkesi geçerli değildir. Diğer bir anlatımla, bir kimsenin kabahat teşkil eden fiilinden dolayı; tüzel kişi adına hareket ediyorsa tüzel kişiye, temsilci sıfatıyla bir gerçek kişi adına hareket ediyorsa temsil edilen gerçek kişiye veya işçi sıfatıyla gerçek kişiye ait işte çalışıyorsa iş sahibi hakkında da idari yaptırım uygulanabilir⁵.

Ceza hukuku ilkelerinden bir başkası, isnat yeteneğidir. Bu ilkeye göre, bir kimsenin suç işlediğinden söz edebilmek için suç işleme yeteneğinin olması gerekir. Kural olarak herkeste isnat yeteneğinin varlığı kabul edilirken; kanunun hükmü ve amirin emrini ifa, meşru müdafaa ve zorunluluk hali, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası, sınırı aşılması, cebir, şiddet, korku ve tehdit, haksız tahrik, hata, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler veya alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma, gibi hallerde kişide ya ceza sorumluluğu tamamen ortadan kalkar veya belir bir oranda azalmış sayılır. Kabahatlerde de aynı şekilde hukuka uygunluk nedenleri ve kusurluluğu ortadan kaldıran haller suçlar için geçerli olan nedenlerle aynıdır. Ancak, hatadan yararlanmak için ortada kasten işlenebilen bir kabahat olmalı

³ 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, md. 4/2.

⁴ Türk Ceza Kanunu, md. 20.

⁵ Kabahatler Kanunu, md. 8.

üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. Diğer bir anlatımla müsadere, yastada yazılı durumlarda suçta kullanılan, suçtan elde edilen belli bir veya birkaç eşyanın, sahibinin mülkiyetinden alınıp, Devletin mülkiyetine geçirilmesi anlamına gelmektedir. Diğer yandan, ortada herhangi bir ceza mahkumiyeti bulunmasa ve eşya faile ait olmasa bile, kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması, satılması suç oluşturacak nitelikte ise yine müsadere konusu olur. Diğer taraftan, müsadere kararı mahkeme tarafından özel bir yargılama sonunda verilir.

Kabahatler için öngörülen idari yaptırımlar ise; idari para cezası ve idari tedbirlerden ibarettir. İdari para cezası, idari yaptırım uygulamakla yetkilendirilen idari makam, kurul veya kamu görevlileri tarafından verilen para cezalarıdır. İdari tedbirler ise, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirlerdir. Mülkiyetin kamuya geçirilmesi ise, kabahatin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesidir. Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar kesinleşinceye kadar ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından eşyaya el konulabileceği gibi, eşya kişilerin muhafazasına da bırakılabilir. Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar, eşyanın; kullanılmaz hale getirilmesi, niteliğinin değiştirilmesi ve ancak belli bir surette kullanılması, şartlarından birinin yerine getirilmesine bağlı olarak belli bir süre geciktirilebilir. Belirlenen süre zarfında koşulun yerine getirilmemesi halinde eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir. Eşyanın mülkiyeti, kanunda açık hüküm bulunan hallerde ilgili kamu kurum ve kuruluşuna, aksi takdirde Devlete geçer. Eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilebilmesi için fail hakkında idari para cezası veya başka bir idari yaptırım kararı verilmiş olması şart değildir. Eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yerine, kaim değer mülkiyetinin kamuya geçirilmesine de karar verilebilir. Mülkiyeti kamuya geçirilen eşya, başka suretle değerlendirilmesi mümkün olmazsa imha edilir. Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar, ancak kesinleşmesi halinde yerine getirilir. Mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı, 10 yıllık bir zamanaşımına tabidir. 10 yıl içinde infaz edilmeyen karar, zamanaşımına uğramış sayılır. Sürenin başlangıcı, kararın kesinleşmesi ile başlar. Kanun hükmü gereği olarak idari yaptırımın yerine getirilmesine başlanamaması veya yerine getirilememesi halinde zamanaşımı işlemez⁸.

2.2. Kararlara karşı kanun yolları ve kararın kesinleşmesi

Suç teşkil eden fiil nedeniyle yargılama, mahkemeler tarafından yapılır. Verilen karara karşı ise, temyiz ve karar düzeltme yargı yoluna başvurulabilir. Bu iki kanun yolu ile yetkili yargı mercii, Yargıtay'dır. Gerekli şartların oluşması halinde ise, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir.

Kabahat teşkil eden bir fiil nedeniyle, yaptırım uygulama yetkisi, yukarıda da belirtildiği gibi, idari makam, kurul veya kamu görevlileri ile gerekli hallerde savcı ve mahkemelere aittir. Verilen karara karşı ise, kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren 15 gün içinde Sulh Ceza Mahkemesinde itiraz edilebilir. İtiraz edilmemesi halinde karar kesinleşir. İtiraz yoluna gidilmesi, kararın icrasını engellemez, fakat

⁸ 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu.

mahkeme kararın yerine getirilmesini durdurabilir. Sulh Ceza Mahkemesinin kararı, 2000 YTL ve daha az para cezaları için kesin olup bu miktarın üzerindeki para cezaları hakkında verilen karar için ise, Ağır Ceza Mahkemesinde, kararın tebliği tarihinden itibaren 7 gün içinde itiraz edilebilir. Mahkeme sadece itirazın reddine veya kabulüne karar verebilir. İdari yaptırım kararının Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilmesi halinde, bu karara karşı en yakın Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itiraz edilebilir.

3. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanununda Yer Alan Av Suçları ve Kabahatler

Avlanma konusunda hem suç teşkil eden fiiller ve hem de kabahat olarak nitelendirilen fiillerin her ikisine de rastlamak mümkündür. Av suçları ve kabahatler, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bunlar esas olarak, adli para cezaları, hapis cezaları, güvenlik tedbirleri, tezkere iptali, ruhsat iptali ve idari para cezalarıdır.

3.1. Av suçları ve cezalar

Halen yürürlükte olan Kara Avcılığı Kanunu'nda üç temel suç düzenlenmiştir. Bunlar; av ve yaban hayvanlarının yaşam alanlarının zehirlenmesi⁹, avlanmak suretiyle bir canlı türünün yok olması tehlikesine veya ekolojik dengenin bozulmasına neden olunması¹⁰ ve zehirle avlanmak suçlarıdır¹¹.

3.1.1. Av ve yaban hayvanlarının yaşam alanlarını zehirlemek

Kara Avcılığı Kanunu'nun 4. maddesinin 4. fıkrasına göre, "av ve yaban hayvanlarının beslenmesine, barınmasına, üremesine ve korunmasına imkan veren doğal yaşama ortamları zehirlenemez...". Bu alanları zehirleyenlere iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Ayrıca, faillerin avcılık belgesi iptal edilir ve kendilerine bir daha belge verilmez.

4. maddenin 4. fıkrasının devamında, sulak alanların kirletilemeyeceği, kurutulamayacağı ve bunların doğal yapılarının değiştirilemeyeceği ifade edilmiş ise de, bu fiillerin işlenmesi, suç olarak nitelendirilmemiştir.

⁹ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 4/4, 21/2.

¹⁰ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 21/son fıkra.

¹¹ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 24/2.

3.1.2. Avlanmak suretiyle bir canlı türünün yok olması tehlikesine veya ekolojik dengenin bozulmasına neden olmak

Bu suç, 21. maddenin son fıkrasında düzenlenmiştir. Maddenin son fıkrasına göre, avlanmak suretiyle, bir canlı türünün yok olması tehlikesine ya da ekolojik dengenin bozulması tehlikesine neden olunması suç olarak nitelendirilmiştir. Bu suçu işleyenlere ise, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörülmüştür.

3.1.3. Zehirle avlanmak

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 24/2. maddesine göre, zehirle avlananlara bir yıldan üç yıla kadar hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezası verilir. Ayrıca, faillerin avcılık belgesi iptal edilir ve kendilerine bir daha belge verilmez.

3.2. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda yer alan kabahatler ve idari yaptırımlar

3.2.1. Koruma altına alınan yaban hayvanlarının avlanması

Kara Avcılığı Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasına göre, koruma altına alınan yaban hayvanları avlanamaz. Bu yasağa aykırı hareket edenler ise, iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir¹².

3.2.2. Yaban hayvanlarını rahatsız etme, yavru ve yumurtalarını toplama, yuvalarını dağıtma

Kara Avcılığı Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasına göre, yaban hayvanları üreme, tüy değiştirme, göç dönemlerinde, memeli hayvanlar kış uykusunda rahatsız edilemez. Bu hayvanların yavru ve yumurtaları toplanamaz, yuvaları dağıtılamaz. Bu yasağa aykırı hareket edenlere ise iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir¹³.

Kara Avcılığı Kanununun madde 4/1 de düzenlenen ve kabahat oluşturan fiillerin ihlali halinde bir kabahat mi yoksa birden fazla kabahat mi işlenmiş olacağı, diğer bir anlatımla bu maddede düzenlenen tüm hareket şekillerinin aynı kabahatin mi yoksa farklı kabahatin mi unsurları olduğu meselesi, tartışılması gereken bir konudur. Diğer bir anlatımla, bir maddede sadece bir kabahat mi düzenlenir yoksa birden fazla kabahat mi? Bu konu, suçlar konusunda da tartışılan bir konudur. Doktrinde birlik olmamasına rağmen, bir maddede birden fazla kabahatin düzenlenebileceğini kabul eden görüş daha isabetlidir. Zira bu tarz bir sınıflandırma, kabahat teşkil eden fiilin niteliğine daha uygundur. Örneğin, koruma altına alınmış hayvanların avlanması ile bunların dışında kalan hayvanların yumurtalarının toplanmasını aynı kabahat olarak kabul etmektense,

¹² 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 4/1, mad. 21/1.

¹³ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 4/1, mad. 21/1.

farklı kabahatler olduğunu kabul etmek ve aynı kabahat işleme iradesi içinde aynı fiil ile birden fazla kabahatin işlenmiş olması halinde, fikri içtima hükümlerini uygulamak daha isabetli olacaktır.

3.2.3. Koruma altında olmayan yaban hayvanlarının avlanma yasağı süresince avlanması

Kara Avcılığı Kanunu'nun 4. maddesinin 2. fıkrasına göre, koruma altında olmayan yaban hayvanlarının avlanmanın yasaklandığı gün ve sürelerde; tarım alanları ile besi ve yaban hayvanlarına zarar verecek sayıda çoğalmaları veya bulaşıcı hastalık taşıdıklarının tespiti durumunda, belli sayıda av hayvanının avlattırılmasına Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne izin verilebilir. Ancak, söz konusu alanlarda konu mahalli tarım ve köyüşleri ile orman teşkilatı görevlilerince incelenmeli ve avlanacak hayvan miktarı bir rapor ile tesbit edilmelidir. Bu durumda, yaban hayvanlarının avlattırılmasına ilişkin esas ve usuller yine Genel Müdürlükçe belirlenir. Bu fıkra da belirtilen hareketleri izinsiz yapanlara ise, iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir¹⁴.

3.2.4. Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarında kamuya ait açıklıkları işgal etmek, kullanmak, yapı ve tesis yapmak ve bunları tapuya tescil etmek

Kara Avcılığı Kanunu'nun 4. maddesinin 6. fıkrasına göre, Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarındaki kamuya ait açıklıkların ve mevcut olan ağaçların, bitki örtüsünün yanması, her ne sebeple olursa olsun kesilmesi, sökülmesi, boğulması, budanması sonucunda oluşacak açıklıklar ve arazinin düzeltilmesi suretiyle elde edilecek sahalar işgal edilemez, kullanılamaz, bu yerlere her türlü yapı ve tesis yapılamaz, bu yapı ve tesisler tapuya tescil edilemez. Bu gibi yapı ve tesislere hiçbir kayıt ve şart aranmadan doğrudan doğruya Bakanlıkça el konulur. Bu fıkra da belirtilen hareketleri izinsiz yapanlara ise, iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir¹⁵.

3.2.5. Belirlenen miktardan fazla avlanma veya belirlenen avlanma süreleri dışında avlanma

Halen yürürlükte olan 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 5. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre¹⁶, belirlenen miktardan veya avlanma süreleri dışında avlanılamaz. Bu yasağa aykırı hareket edenler, iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir. Bu maddede belirtilen av miktarı ve avlanma sürelerini kamu avlakları için belirleme yetkisi Merkez Av Komisyonu'na, özel avlaklar ve örnek avlaklar için ise Bakanlığa verilmiştir.

¹⁴ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 4/1, mad. 21/1.

¹⁵ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, md. 4/1, mad. 21/1.

¹⁶ Md. 5/1,2, Md. 21/1.

3.2.6. İzinsiz avlanma veya yasak yerlerde avlanma

Kara Avcılığı Kanunu'nun 12. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre, özel avlaklarda avlanmak avlak sahibinin, Devlet avlakları, genel avlaklar ve örnek avlaklarda avlanmak Bakanlığın iznine bağlıdır. Özel kanunlarla veya Merkez Av Komisyonunca avlanmanın yasak edildiği yerlerde ve yaban hayatı geliştirme sahası, yaban hayatı geliştirme sahası ve üretme istasyonlarında avlanılamaz. Bu kabahat için öngörülen idari yaptırımlar ise 23. maddede belirtilmiştir. Kabahatin avlaklarda ve Merkez Av Komisyonunca avın yasaklandığı sahalarda işlenmesi halinde faile, iki yüz Türk Lirası para cezası; özel kanunlarla avlanmanın yasaklandığı sahalarda işlenmesi halinde faile üçyüz elli Türk Lirası idari para cezası verilir.

Ancak, av ve yaban hayvanlarının çoğaldığı ve zararlı olduğu haller istisna olup bu hallerde avlanmaya Bakanlıkça izin verilebilir. Ayrıca, yaban hayatı geliştirme sahası, yaban hayatı geliştirme sahası ve üretme istasyonlarında ise özel avlanma planlarına göre Bakanlıkça verilecek izinle avlanılabilir.

3.2.7. Özel avlakların kuruluş amacı dışında işletilmesi

Kara Avcılığı Kanunu'nun 22. maddesine göre, bu kanunun 11 inci madde gereğince yapılan denetimlerde özel avlakların kuruluş amaçları dışında işletildiğinin tespiti halinde, avlak sahibine veya bu avlakları kiralamak sureti ile işletenlere, bin iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir.

3.2.8. Avlanma esaslarına uymama

Kara Avcılığı Kanunu'nun 6. maddesinin 2. ve 3. fıkraları ile 24. maddesinde düzenlenmiş olan bu kabahate göre; haznesi iki fişek alacak şekilde sınırlandırılmamış otomatik, yarı otomatik, pompalı ve benzeri yivsiz av tüfekleri ile havalı tüfek ve tabancalar avda kullanılamaz. Eğitilmiş hayvanlarla ve mücadele kapsamında kullanım yeri, şekli ve özellikleri Merkez Av Komisyonunca belirlenecekler dışında kara, hava araçları ve yüzer araçlarla, ses, manyetik dalga, ışık yayan araç ve gereçler, canlı mühre, tuzak, kapan ve diğer benzeri araç, gereç ve usullerle avlanılamaz. Avda kullanımı Merkez Av Komisyonu kararı ile men edilen ses ve manyetik dalga yayan cihazlar, tuzak ve kapanlar ile benzeri araç ve gereçlerin pazar ve ticarethanelerde bulundurulması ve satışı yasaktır. Özellikleri Merkez Av Komisyonunca belirlenenlerin dışında gümeler kurulamaz ve bu gümelerde avlanılamaz¹⁷.

Avlanan hayvanların taşınması ve avlanma gayesi dışında mücadele kapsamında ve kişilerin kendilerini, tarlalarını ve sürülerini korumak maksadıyla avlaklarda avcılık belgesi ve avlanma izni olmadan avlanmada kullanılan silahları ve araçları taşıma veya köpek bulundurma ile eğitilmiş hayvanlarla ve avlanma zamanı dışında avlanma esasları Merkez Av Komisyonunca tespit edilir. Bu esas ve usullere aykırı şekilde avlanılamaz.

¹⁷ Madde 6/1.

6. maddenin 2. ve 3. fıkralarına aykırı hareket edenlere ise, her bir aykırılık için ayrı ayrı olmak üzere yüzelli Türk Lirası idari para cezası verilir¹⁸.

3.2.9. Avcılık belgesi almadan veya yanında bulundurmadan avlanma

Avcılık belgesi, Kara Avcılığı Kanunu'nun 13. maddesine göre, Türk vatandaşlarına bir defaya mahsus olmak üzere verilir ve her yıl vize edilir¹⁹. 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 7. maddesine göre alınan yivli av tüfekleri sahiplerinden avlanmak isteyenler ayrıca bu Kanun gereğince alınması gerekli avcılık belgesini almak zorundadırlar²⁰. Avcılık belgesi alacak olanlar, eğitime ve yeterlik sınavına tabi tutulur²¹.

Türkiye'de ikamet eden yabancı uyruklulara avlanabilmeleri için yabancı avcılık belgesi verilmesinde mütakabiliyet esası aranır. Avcı turistlere ise geçici avcılık belgesi verilir. Eğitim, yeterlik sınavı ve avcılık belgelerinin verilmesine dair esas ve usuller Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir²².

Avcılık belgelerine ait iş ve işlemler Bakanlıkça yürütülür ve bu belgeler olmadan avlanılamaz²³. Ayrıca, avlanma sırasında avcılık belgesinin yanında bulundurulması zorunludur²⁴.

Yukarıda belirtilen avcılık belgesi almadan avlananlara üçyüz Türk Lirası²⁵, veya yanında bulundurmadan avlananlara yirmi Türk Lirası²⁶ idari para cezası verilir.

3.2.10. Avlanma izni olmadan veya yanında bulundurmadan avlanma

Kara Avcılığı Kanunu'nun 14. maddesine göre, avcılık belgesi sahibi avcılar, avlanmak istedikleri av yılına ait avlanma izin ücretini Döner Sermaye İşletmesine yatırmak suretiyle avlanma izni almak zorundadırlar. Avlanma izin ücreti her yıl ödenmek zorunda olup, Bakanlıkça, hayvan gruplarına, avlanmanın il, bölge veya ülke genelinde yapılmasına göre farklı olarak tespit edilebilmektedir. Maddenin 2. fıkrasına göre, avlamlarda avlanma izni olmadan avlanılamaz. Özel avlamlarda üretilip salınan türlerin avlanması için gerekli izin, avlak sahibi veya işletenlerce ücreti karşılığı verilir²⁷.

¹⁸ Madde 24/1.

¹⁹ Madde 13/1.

²⁰ Madde 13/2.

²¹ Madde 13/3.

²² Madde 13/4.

²³ Madde 13/5.

²⁴ Madde 24/5.

²⁵ Madde 24/3.

²⁶ Madde 24/5.

²⁷ Madde 14/3.

Yukarıda belirtilen avlanma izni olmadan avlananlara yüzelli Türk Lirası²⁸ veya yanında bulundurmadan avlananlara yirmi Türk Lirası²⁹ idari para cezası verilir.

3.2.11. Yabancı avcılık belgesi veya geçici avcılık belgesi almadan avlanma

Kara Avcılığı Kanunu'nun 13. maddesinin 4. fıkrasına göre, mütekabiliyet esasına uymak şartıyla, Türkiye'de ikamet eden yabancı uyruklulara avlanabilmeleri için yabancı avcılık belgesi verilir. Avcı turistlere ise geçici avcılık belgesi verilir. Bu kurala uymayanlara ise 1000 Türk Lirası idari para cezası verilir³⁰.

Diğer yandan, yabancı uyruklu kişiler geçici avcılık belgesinde kayıtlı türler ile yine geçici avcılık belgesinde belirtilen yerlerde avlanabilirler. Kayıtlı türlerin dışında kalan türleri avlayanlara veya belirlenen yerler dışında avlanan yabancı uyruklu kişilere ise, beşbin Türk Lirası idari para cezası verilir³¹.

3.2.12. Av turizmi belgesi almadan faaliyet gösterme veya yabancıların yasak fiillerine aracılık etme

Kara Avcılığı Kanunu'nun 25. maddesine göre, av turizmi izin belgesi almadan av turu, fotoğraf ve film çekimleri ile av ve yaban hayvanları gözlem turları yaptırın veya yabancıların geçici avcılık belgesi olmadan avlanmasına aracılık eden kişi, kuruluş ve acentelere onbin Türk Lirası idari para cezası verilir³².

3.2.13. Av ve yaban hayvanı ticareti yasağına uymama

Kara Avcılığı Kanunu'nun 18. maddesinin 1. fıkrasına göre, taraf olunan uluslararası sözleşmelerle ticareti yasaklanan yerli ve yabancı yaban hayvanları ve bu Kanunun 6 ncı maddesi çerçevesinde belirlenen avlanma esas ve usullerine aykırı olarak avlanan yaban hayvanları canlı veya cansız olarak veya bunların et, yumurta, deri, post, boynuz ve benzeri parçaları ile bunların türevleri satılamaz, satın alınamaz, nakledilemez ve bunların ithalatı ve ihracatı yapılamaz. Bu yasağı uymayanlara ise, beşyüz Türk Lirasından ikibin beşyüz Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir³³.

Taraf olunan uluslararası sözleşmelerle belirlenen kurallar dahilinde ticaretine izin verilen türler ile, bu Kanun hükümlerine uyularak avlanan av hayvanları ve bunlardan elde edilen parçaların ticareti, Bakanlığın belirleyeceği kurallar dahilinde ve kontrollü olarak yapılabilir. Bakanlık tarafından konulan kurallar aykırı hareket

²⁸ Madde 24/3.

²⁹ Madde 24/5.

³⁰ Madde 24/4.

³¹ Madde 25.

³² 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 25.

³³ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 26/1.

edilmesi ise kabahat olarak nitelendirilmektedir³⁴. Bu kabahati işleyen kişiye ise, beşyüz Türk Lirasından ikibin beşyüz Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir³⁵.

Yine aynı maddenin 3. fıkrasına göre ise, yurt içinde sergilenmek üzere veya gösteri amaçlı olarak uluslararası sözleşmeler çerçevesinde ithalatına Bakanlıkça izin verilen yaban hayvanlarının satılması yasaklanmıştır. Bu yasağa uymamak kabahat teşkil etmekte olup faile üç bin Türk Lirası idari para cezası verilmesi öngörülmüştür³⁶.

3.2.14. Yaban hayvanları üretimi esaslarına uymama

Halen yürürlükte olan Kara Avcılığı Kanunu'nun 19. maddesine göre, ülkemizde doğal olarak bulunan av ve yaban hayvanları ancak resmi makamların izni ile üretilebilir. Maddeye göre, bu hayvanları üretmek isteyen kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler, Bakanlıktan izin almak zorundadırlar. Hatta üretilen av ve yaban hayvanlarının doğaya salınabilmesi dahi Bakanlıktan ayrıca izin alınması şartıyla mümkün olabilir. Yine aynı maddeye göre, yabancı türlerden Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleri çerçevesinde ve doğal türlerimize zarar vermeyecek olanlarının ithalatına ve üretimine izin verilebilir. İzin verilmesi için ayrıca, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınmak zorundadır. Bu yasağa uymamanın yaptırımı ise, 26. maddede düzenlenmiş olup, faile beşyüz Türk Lirasından ikibin beşyüz Türk Lirasına kadar idari para cezası verilmesi öngörülmüştür³⁷.

3.3. Avdan men etme ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi

Bu Kanunla yasak edilen fiilleri işleyenler derhal avdan men edilir³⁸.

Bu Kanunun 20 nci maddesi kapsamında elkonulan av hayvanları ve türevleri ile sair eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine mahallî mülki amir tarafından karar verilir.

Mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilen cansız av hayvanları ile, avlanan hayvanlardan elde edilen ürünler ve sair eşya Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından satılarak bedeli Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.

Canlı olarak el konulan ve özel bakım ve tedaviye muhtaç olmayan av hayvanları, Bakanlık yetkilileri tarafından başka bir şekilde değerlendirilmesine karar verilmediği takdirde, doğal yaşama ortamlarında serbest bırakılır.

Bu madde hükümlerine göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı verilmiş olsa bile, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle hükmolunacak tazminat av hayvanı türlerine göre Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden hesaplanır. Hükmolunan tazminat, Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.

³⁴ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 18/2.

³⁵ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 26/1.

³⁶ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 26/2.

³⁷ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 26/1.

³⁸ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 28.

3.4. İdari para cezasını gerektiren fiillerin tekrarı³⁹

Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu fiillerin tekrarı hâlinde ayrıca faillerin avcılık belgeleri iptal edilir ve kendilerine bir daha avcılık belgesi verilmez.

22 nci maddede yazılı cezaya konu fiillerin tekrarı hâlinde ayrıca avlak kuruluş izni iptal edilir.

23 üncü maddede yazılı cezalara konu fiillerin tekrarı hâlinde, ayrıca faillerin avcılık belgeleri iptal edilir ve kendilerine bir daha avcılık belgesi verilmez.

24 üncü maddenin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu; 6 ncı maddenin ikinci fıkrasındaki fiillerin tekrarı hâlinde faillerin avcılık belgeleri iptal edilir ve kendilerine bir daha avcılık belgesi verilmez.

24 üncü maddenin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu; 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasındaki fiillerin tekrarı hâlinde faillerin avcılık belgesi yoksa, idarî para cezası yanında kendilerine iki yıl süreyle avcılık belgesi verilmez, avcılık belgesi olanlar ise ayrıca iki yıl süreyle avcılıktan men edilir.

26 ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu fiillerin tekrarı hâlinde ilgililerin ayrıca, 18 inci maddenin birinci ve ikinci fıkrasındaki faaliyetlerden iki yıl süreyle men'ine ve 19 uncu maddedeki iznin iptaline karar verilir.

3.5. İdarî para cezalarına karar verme yetkisi

Bu Kanuna göre verilecek idarî para cezaları 4856 sayılı Kanunda yer alan İl Çevre ve Orman Müdürü veya yetki verdiği elemanlar ile 31.10.1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda yer alan orman işletme şefi tarafından verilir⁴⁰.

4. Karşılaştırmalı Hukuk

Çalışmanın bu kısmında, kara avcılığı konusunda oldukça ileri düzeyde bulunan ve mevzuatı son derece kapsamlı olan ve etkin bir şekilde uygulanan ABD hukukundaki düzenlemelere yer verilecek ve bir kıyaslama yapılacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yaban hayatı ve avcılık mevzuatı iki temel yapı üzerinde şekillenmektedir. Bunlardan birincisi, belli kurumların kontrolünde bulunan alanlardaki yaban hayatı ve avcılığı kontrol yetkisi verecek şekilde yasalaşma sürecinin ortaya çıkmasıdır. Örneğin, Savunma Bakanlığı, kendi otoritesi dahilinde yer alan arazilerdeki yaban hayatı ve avcılığın kontrolünde yetkili kılınmıştır⁴¹. Benzer şekilde, Federal Arazilerdeki yaban hayatı yönetimi, planlaması ve korunması görev ve yetkileri Federal Balık ve Yaban Hayatı Kurumu'na (Fish and Wildlife Service) verilmiştir. Aynı

³⁹ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 29.

⁴⁰ 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, madde 30.

⁴¹ Sikes Act of 1960, amended in 1974, 1978.

şekilde, Ormanlık Kurumu (Forest Service) ve Arazi Yönetim Bürosu (Bureau of Land Management) da kendi kontrollerindeki arazilerde yaban hayatı habitatlarını koruma ve geliştirme görev ve yetkisini ellerinde bulundurmaktadırlar⁴².

Diğer yandan, yaban hayatı koruma, planlama ve geliştirme görevi daha çok federal düzeyde yasalar ve kurumlar eliyle yürütülmekte iken, avcılıkla ilgili her türlü faaliyet (yönetim, lisans, kontrol, suçların takibi vb.) eyaletler düzeyindeki hukuksal düzenlemelerle yürütülmektedir. Aynı şekilde, tüm avlanma faaliyetleri de eyaletler düzeyinde kurumsallaşmıştır⁴³.

Şunu da hemen belirtmek gerekir ki, Amerika Birleşik Devletleri hukukuna göre, uluslararası antlaşmalar, imzalandıkları andan itibaren iç hukukun bir parçası haline gelmekte olup ilgili sözleşmeyi yürütücü federal kurum, tüm dünya ölçeğinde hukuku uygulamak ve hakim kılmak için görev yapmaktadırlar.

Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nde, bugüne gelene kadar, yaban hayatının son derece acımasızca tahrip edildiğini, avcılarının birbirleriyle yarıştıklarını, avda el bombası kullandıklarını, ticari amaçla avlananların bir defada 3000 kuşu ağlarına düşürdüklerini, bir atışta bomba ile 81 ördeğin öldürüldüğü, 46'sının da yaralandığını belirtmek gerekir⁴⁴. Avcı fıkralarını aratmayacak bu tarihsel vakıa, yaban hayatı ve avcılığın hangi aşamalardan geçerek bu günkü planlı ve programlı halini aldığı vurgulamak bakımında son derece önemlidir.

Av ve yaban hayatı kaynaklarının korunması konusunda ön plana çıkan yasalardan önemlilerine değinmek oldukça yararlı olacaktır.

4.1. Lacey Yasası (Lacey Act of 1900)

Bu yasa, eyaletlerin av ve yaban hayatı kaynaklarını korumada yetersiz kaldığı noktada yürürlüğe konulmuş bir federal yasa olup, av ve yaban hayatı (balık, yaban hayvanları, bitkiler) türlerinin eyaletler arasında taşınmasını, ithalat, ihracat veya satışlarını kontrol altına almayı amaçlamaktadır. Bu yasağa aykırı hareket edenlere ise, beş yıla kadar hapis cezası ile 420.000 USD adli para cezası ile 410.000 USD tazminat öngörmektedir⁴⁵.

4.2. Hayvan Zararlarını Kontrol Yasası (Animal Damage Control Act of 1931)

Bu yasa, çiftliklere, tarım alanlarına, ormancılığa, kürk yetiştiricilerine vb. zarar veren yaban hayvanları ile mücadele etme amacıyla çıkarılmıştır.

⁴² Cabbage, F. W., O'Laughlin, J., Bullock III, C. S. 1993. Forest Resources Policy, John Wiley and Sons Inc. New York, Amerika. ISBN: 0 -471- 62245 - 1., sf. 386.

⁴³ Cabbage, F. W., O'Laughlin, J., Bullock III, C. S. 1993. sf. 386.

⁴⁴ Lund, 1980'e atfen, Cabbage, F. W., O'Laughlin, J., Bullock III, C. S. 1993. sf. 386.

⁴⁵ Cabbage, F. W., O'Laughlin, J., Bullock III, C. S. 1993. sf. 395.